

SLOVENEK

»SLOVENEK« velja po osti na vsi strani Jugo-slavije in v Ljubljani:

za celo leto naprej	240
za pol leta	120
za četrt leta	60
za mesec	20

Za izposodbo celotne št. 480.

== Sobotna izdaja: ==

za celo leto	40
za izposodbo	60

== Cene inseratov: ==

Enostopna petlinna vrsta mali oglasi po K 4 — in K 6 —, veliki oglasi nad 45 mm višine po K 8 —, poslana itd. po K 12 —.

Pri večjem naročilu popust.

Izhaja vsak dan izveniši ponedeljka in dneva po prazniku ob 5. uri zjutraj.

Mesečna priloga: Vestnik SKSL.

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6/III, to opisi se ne vračajo; neprimerna pisma se ne prejemajo. Uredn. tel. št. 50, upravn. št. 329.

Političen list za slovenski narod.

Uprava je v Kopitarjevi ul. 6. — Račun poštne bran. Ljubljanske št. 650 za naročnino in št. 348 za oglaševanje. In čiške 24.797, ogr. 23.511, boen.-hero. 7563.

Kulturni boj v Sloveniji.

Iz seje višjega šolskega sveta dne 17. in 18. novembra.

Poročilo o tej seji bi moralo iziti v »Slovenec« s črnim robom. Petek, 18. t. m., je v zgodovini slovenskega šolstva dies atra — črn dan. Može, ki jim je mržnja do katoliške cerkve bolj pri srcu kakor ljubezen do slovenskega naroda, so ta dan sklenili, naj se temu narodu več ne zapira grob, ki mu ga je izkopala vidovdanska ustava: naj bo široko odprt vsem staršem, ki hočejo vanj pokopati svoje otroke, grob brezverstva. Niso mogli počakati, da bi iz Belgrada prišlo povelje za otvoritev.

Pa naj o tem najprej poročamo.

Zastopnik staršev, ki ga niso poslali starši v višji šolski svet, ampak jim ga je postavil za zastopnika bivši liberalni občinski odbor mesta Ljubljane, je predlagal, naj se odpravijo obligatne nedeljske šolske maše. Okr. glavar dr. Karlin je imel referat o tem predlogu. Ugotovil je najprej, kaj določajo o obligatnih šolskih verskih vajah avstrijski zakoni, in je njim nasproti postavil določbe naše nove ustave. Razvijal je misli, ki jih je o tej zadevi napisal v zadnjem zvezku »Njivec« vseučiliški prof. dr. Kušej. Sklep teh izvajanj je bil nekako sledeči: Z ozirom na člena 12. in 16. ustave verski pouk in verske vaje v šolah že sedaj niso več obligatne. Vendar naj se zaradi discipline šolarji udeležujejo verskih vaj, dokler se zadeva z zakonom ne uredi, če starši s tem soglašajo. Če starši na podlagi ustave za svoje otroke zahtevajo oprostitev od verskih vaj, se jim mora ugoditi.

Kanonik Vrabec je dokazoval, da višji šolski svet sedaj še nima pravice, na podlagi ustave oprostati učence verskih vaj. Počakati se mora, da izide postava, ki bo šole določila, kdo ima pravico oproščati, kdaj naj se išče in daje oprostitev, in še več drugih okoliščin. Jasno je, da si višji šolski svet sam ne more dajati tozadevnih direktiv in tudi oddelek za prosveto in vere ne. Zato zahteva, naj se zadeva predloži ministrstvu za prosveto in vere.

Kanonik Nadrah je poudarjal, da ne more soglašati z dr. Karlinom. Če se prizna staršem pravica, da svojih otrok ne pošiljajo več k verskim vajam, se jim mora priznati tudi pravica, da jih tudi k verouku ne pošiljajo. In če otroci ne bodo hodili k verouku, ne bodo imeli sploh nobenega moralnega pouka, ker sedaj še ni postave, ki bi določevala kak nadomestek za verski moralni pouk. Tako bi bili taki otroci na slabšem kakor otroci katerekoli druge kulturne države, ker imajo vse kulturne države v svojih šolah moralni pouk, če ne konfesionalnega, pa brezkonfesionalnega. Blagor človeške družbe zahteva, da noben njen član ne vzraste brez moralnega pouka. Zato je izvajanje omenjenih ustavnih določb sedaj še nemogoče. Odprava obligatne božje službe za šolarje je nepotrebna, ker katehetje oprostite vsakega učenca, če ima količkaj vzroka za to.

Ravnatelj Dimnik govori samo proti nedeljskim šolskim mašam za ljudske in meščanske šole. Omenja razne neprilike, ki jih te maše povzročajo otrokom, staršem in učiteljem. Učitelji imajo pravico do nedeljskega počitka. Kdo jih more siliti, da bi brezplačno nadzorovali pri šolskih mašah. Nedeljske maše so se vpeljale na predlog Lampeta, ki je hotel s tem udariti učitelstvo. Nedeljske maše se sploh po krivici štejejo k verskim vajam za šolarje.

Gosp. Ribnikarju se zdi Franchetti-jev predlog neprimeren. Zadevo je treba bolj korenito rešiti. Priporoča, naj se sprejme sledeči predlog: Če zahtevajo starši za svoje otroke oprostitev od obiskovanja verskega pouka in verskih vaj, naj jim višji šolski svet ugoditi.

Na vprašanje kanonika Nadraha, kdo jih bo potem učil morale, odgovori gosp. Ribnikar, da bodo že starši skrbeli za to. »Gotovo,« mu odvrne kanonik Nadrah; »toda vsak oče bo otroke učil svoje morale, in tisti oče, ki misli na bombe in atentate, bo tudi svojega otroka naučil te

svoje morale. Pred neadavnim časom se je ministrstvo ver obrnilo do škofov, naj duhovniki vendar poučujejo ljudstvo, da ne bo toliko umorov, ropov itd. Kar zahteva minister ver, bo sedaj onemogočeval minister prosvete. Komuniste država preganja, na drugi strani pa ureja svoje šole tako, da bodo semenišča za komuniste.«

Ravnatelj Jelenc meni, naj se pusti staršem in otrokom prostost zato, ker sila nikjer ni dobra. Kanonik Nadrah mu odvrne, naj se tudi otrok ne sili hoditi v šolo in naj se tudi staršev ne sili plačevati šolske davke, če sila ni dobra.

Sledilo je daljše prerekanje, če sme višji šolski svet verske vaje odpraviti ali je kompetentna za to višja prosvetna oblast. Prišlo je do zaključka, da mora tozadevne sklepe potrditi višja šolska

oblast, da dobe svojo moč. Če je ta višja oblast oddelek za prosveto in vere v Ljubljani ali prosvetno ministrstvo v Belgradu, o tem se ni govorilo.

Poleg Franchetti-jevega in Ribnikar-jevega predloga je stavil ravnatelj Dimnik predlog — kakor že omenjeno — naj se opusti nedeljska šolska maša samo za ljudske in meščanske šole. Temu predlogu je ravnatelj Gnuš pristavil besede: »v vsej Sloveniji.«

Sprejela sta se predloga prvih dveh. Za Ribnikarjev predlog so razen obeh duhovnikov glasovali vsi člani. Nekateri so se izgovarjali s tem, da so na ustavo prisegli, pa je vprašanje, če niso ravno s tem kršili ustavo, ko so glasovali za Ribnikarjev predlog. Gotovo je, da bi ne bili prelomili prispege, če bi bili glasovali proti predlogu.

Albansko vprašanje pred svetom zveze narodov.

Pariz, 18. nov. (Presb.) Včeraj ob tri četrti na enajst dopoldne se je sestel k javni seji svet zveze narodov pod predsedstvom Leona Bourgoisa. Pred sestankom se je vršil privaten razgovor članov sveta, v katerem so se poučili o poteku predvčerajšnje seje predvsem knez Imperiali, ki je došel šele včeraj zjutraj. Za tem so člani sveta odšli v dvorano, v kateri se je vršila glavna seja. Seji je prisostvoval tudi naš delegat Tiča Popović, ki je došel davi. Naši trije delegati in albanski delegati so zavzeli mesta nasproti članom sveta. Obe delegaciji, našo in albansko, ločijo tolmači, ki sede med njima. V dvorani se nahaja manjše število občinstva, nekatere osebe diplomatskih krogov, kakor tudi nekaj časnikarjev. Ko je Leon Bourgois otvoril sejo, je dal besedo angleškemu delegatu Fisherju, ki je govoril v angleškem jeziku. Fisher je pričel s citiranjem Lloyd Georgeve brzojavke, poslano tajništvu zveze narodov, ter je zatem razvil stališče angleške vlade glede jugoslovansko-albanskega spora. Britanska vlada je motrila v poslednjem času z veliko skrbjo vojaške operacije v severni Albaniji. Dogodki v Albaniji, ki se po informacijah nadaljujejo, so takega značaja, da spadajo v kompetenco zveze narodov. Predvsem je bil zato razlog, da se neredi širili na čimdalje večje ozemlje, vsled česar je bila neobhodna potreba, podvzeti korake, z namenom, da se ustavi to gibanje. Pri tem je treba omeniti, da sta Jugoslavija kakor Albanija članici zveze narodov in da sta se obe svečano obvezali, da bosta izvrševali vse obveznosti, ki izvirajo iz tega. Na podlagi čl. 12. so vsi člani zveze narodov pristali, da se v slučaju, ako med njimi nastanejo spori, ki bi mogli izzvati prekinjenje odnošajev, podvržejo arbitraži ali proučevanju teh sporov po svetu zveze narodov. Isti člen določa, da člani zveze narodov nimajo pravice uporabljati orožje prei, nego so minuli trije meseci, ko je padla odločitev arbitraže ali pa ko je izšlo poročilo sveta. Z ozirom na to predstavlja vsak vpad ali izzivanje od strani Jugoslavije in Albanije po mnenju britanske vlade kršitev pakta. Albanska vlada je kot slabejša od obeh zainteresiranih strani sporočila močnejši zainteresirani strani, da je kršila pakt. Albanska vlada je naslovila tudi na zvezo narodov apel ter je nemogoče, da bi se odklonil ta akt, ker bi drugače postali iluzorni prednisi tega pakta. Angleška vlada je smatrala, da je neobhodno potrebno, da se sestane svet narodov in zasliši mnenje in garancije obeh zainteresiranih strani.

V slučaju, da bi ta pojasnila ne bila zadovoljujoča in ako bi dana zagotovila ne bila popolna, bi svet moral proučiti ukrepe, ki bi jih bilo treba podvzeti, da se obvaruje spoštovanje obveznosti pakta. Predlagajoč svetu zveze narodov na proučevanje to vprašanje ne preveva angleške vlade nobeno neprijateljsko čustvo napram vladi kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Mi smo se vsi, pravi angleški delegat, divili v Angliji junaštvu in hrabrosti srbskega naroda v dneh narodne nesreče. To je bil predmet občudovanja vseh nas v času poslednje vojne. Angleška vla-

da in angleški narod gojita največje simpatije za srbski narod in zelo cenita svojstva srbskega naroda. Tudi po vojni sta pripravljena podpirati ga z vsemi potrebnimi sredstvi, da omogočimo razvoj napredka. Zelim, da zavzame srbski narod mesto med najnaprednejšimi narodi Evrope. Prepričan sem, da dele čustva, ki jih goji Velika Britanija napram temu hrabremu narodu, tudi vsi tovariši, ki sede za to mizo. Ako bi hotel navesti dokaz o stališču narodov, zastopanih v svetu zveze narodov, napram srbskemu narodu, potem bi tega ne mogel nič bolje označiti kakor sklep, ki je bil nedavno izrečen v konferenci poslanikov glede mej Albanije. Mnogo truda je bilo, da je dobila Albanija mejo od 1. 1913. Poprava meje se je izvršila v korist Jugoslavije radi bojazni, da ne bi prišlo do neredov na severni albanski meji, in zlasti radi dejstva, da albanska vlada še ni priznana od vseh držav. Konferenca poslanikov je sprejela to stališče ter je dala močnejši državi boljše strategične pogoje v upanju, da se ne bo pritožila glede tega sklepa. Mislim, da se vsi strinjamo v tem, da manifestiramo svoje spoštovanje napram narodu Srbov, Hrvatov in Slovencev in da ne moremo ničesar storiti, kar bi bilo težko za srbski narod. Sodi, da je v njegovem moralnem interesu, da se opraviči radi obtožbe, ki bi se mogla storiti proti njemu. Zatem je angleški delegat navajal dejstva, ki so dovedla britansko vlado do zahteve, naj se skliče svet zveze narodov. Omenjal je zlasti vpad Marka Gjonića v severno Albanijo meseca julija, ki pa je bil odbit in se je Marko Gjoni umaknil v Prizren. Nadalje je omenjal napad Halida Lešija z 12.000 komitaši v mesecu avgustu. Istotako je omenjal jugoslovanski ultimatum od 1. oktobra ter navajal nekatera izvajanja belgrajskih listov, ki so poročali o napredovanju jugoslovanskih čet v Albaniji. Nadalje je navajal del razgovora z jugoslovanskim glavnim poveljnikom čet na albanski meji, ki je izjavil: »Ako bomo prisiljeni pričeti z vojaškimi operacijami Vam jamčim, da se ne ustavim, dokler ne pridemo do Jadranskega morja in ne zavzamemo Drača.« Ne da bi se spuščala v razpravo o podrobnostih, pravi Fischer, je angleška vlada tudi dobila vesti, da obstoji gotov načrt z namenom odcepiti severno Albanijo od tiranske vlade, in sicer na ta način, da se pridobijo nekateri miriditski voditelji za to, da proglase neodvisno republiko. Kako bi se moglo drugače raztolmačiti, da so miriditski vpadi od 2. avgusta vodili častniki jugoslovanske vojske in da je bil vpad Miriditov organiziran na ozemlju kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Razen tega se je med rednimi četami, ki so tvorile miriditsko vojsko, ugotovila navzočnost kontingenta ruskih čet, ki so bile prej del Wranglove vojske. Nadalje, zakaj je proglas o miriditski republici datiran na ozemlju kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev in zakaj je objava teh vesti izhajala samo preko presbiroja kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Na drugi strani tudi belgrajski listi niso skrivali, da je belgrajska vlada podpirala miriditsko gibanje. Fisher je nadalje izjavil, da je

angleška vlada z ozirom na veliko število dokumentov prepričana, da krščansko prebivalstvo Albanije in njegovi voditelji žele edinstvo Albanije in da je želja za ustvaritev miriditske republike bila samo izgovor za opravičenje akcije. Za tem je Fisher govoril o postopanju jugoslovanskih čet v Albaniji, in sicer na drugi strani demarkacijske črte. Vsi se boste spominjali, je dejal, da ni bila demarkacijska črta določena z namenom, da okupira srbska vojska za stalno albansko ozemlje, temveč samo zato, da se določi meja med srbskimi in italijanskimi četami. Srbske čete so okupirale albansko ozemlje do demarkacijske črte po naredbi mednarodnega glavnega poveljnika, vsled česar niso predstavljale nacionalne vojske, temveč mednarodno okupacijsko vojsko. Angleški delegat je nadalje navajal na podlagi albanskih poročil slučaje plenitve in porušenja vasi ter je izjavil, da so dejstva navedena v albanskih poročilih, potrjena z brzojavko angleškega konzula v Draču. Fisher je končal svoj govor z izjavo, da je z zadovoljstvom doznal, da sta obe vladi sprejeli sklep konference poslanikov, vsled česar se more ves incident smatrati za končan. Izjavil je, da je prepričan, da bo kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev odpravila svoje čete za mejo. Predsednik sveta zveze narodov je nato podelil besedo našemu delegatu dr. Boškoviću, da obrazloži stališče kraljeve vlade v tem vprašanju.

Pariz, 18. novembra. (Presb.) Na seji sveta zveze narodov je izjavil naš delegat dr. Bošković početkom svojega govora, da si pridržuje pravico, podati na eni prihodnjih sej svoj ekspozé v podrobnostih, medtem ko hoče sedaj podati samo nekaj opazk k poročilu angleškega delegata Fisherja. Britanska vlada, pravi dr. Bošković, namigava na dejstva, ki po njenem pojmovanju opravičujejo sklicanje seje sveta zveze narodov in uporabo določb pakta za kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev radi odklonitve izvršitve odloka, ki doslej niti še ni bil izdan. V drugem delu svojih zahtev misli angleška vlada na prodiranje jugoslovanskih čet preko demarkacijske črte. Glede tega moram izjaviti, da naše čete niso nikdar prestopile meje, ki je bila določena koncem vojne. Dogodilo se je nekoliko spopadov v prejšnjih časih in ti spopadi so se nekolikokrat ponovili. Ta dejstva so znana vsem zaveznikim vladam. Preteklo leto smo doživeli oster napad albanskih čet, ki so vdrle na naše ozemlje. Zahtevali smo od albanske vlade, naj se otvori anketa o tem spopadu. Pristavljam, da nam je albanska vlada v onem času, sporočila, da ni zmožna zabraniti albanskim četam napad. Letos so se ti napadi ponovili v okolici mesta Arasa na Drimu. Moram pripomniti, da se ti napadi dogodili na demarkacijski črti in da je izzivanje izšlo vedno od albanske strani, vsled česar nam ni preostalo drugo, kakor da se branimo. Radi tega je popolnoma naravno, da smo morali od obrambe preiti v napad. Edini način, da se dobi točno sliko o tem, bi bil v tem, da bi se izvedla anketa. Tako dolgo, dokler ne podamo svojega mnenja ta anketa, imamo pravico, da pravimo, da se ne moremo smatrati za krivce. Moja dolžnost je izjaviti, da niso točna dejstva, na katera se ozirajo zahteve britanske vlade z ozirom na način, kakor jih je opisal tukaj britanski delegat. Upam, da bo mogoče dokazati svetu, da ne odgovarja dejstvom luč, v kateri so bile pokazane, točno stvarnosti. Upam, da po mojih pojasnilih svet zveze narodov ne bo pričel razmotrivati o uporabi čl. 16. pakta, ker je podal gotove opombe glede načina določitve meje med našo kraljevino in Albanijo, ne da bi se naša kraljevina pritegnila k pogajanju. — G. Bošković je nadalje izjavil, da je naša vlada razen tega odločila, da izjavi, da sprejema sklep konference poslanikov, z drugo besedo, da hoče izdati svojim četam naredbo, naj se odstranijo z demarkacijske črte.

Glede gibanja v Severni Albaniji je dr. Bošković izjavil: Ne moremo prikrivati svojih simpatij napram tem krščanskim plemenom, kakor tudi ne svojih želj, da bi dobili posebno avtonomijo. Mi smo skle-

loženi zakon o razdelitvi države na oblasti izdelan po ustavi, katere ne soglašajo z našimi načeli niti po načinu, kako je bila sprejeta, niti po državnopravnih aktih, ki tvorijo njen temelj, ker se dalje ta predlog protivi zahtevam hrvatskega in slovenskega dela našega naroda in na ta način onemogoča plemensko ravnotežje v naši državi, izjavljamo, da bomo z vso silo nadaljevali borbo za revizijo ustave, dokler se ne uresniči naša načela, izražena v odloženem predlogu ustavnega načrta. — Ta izjava Jugoslovanskega kluba je na vladne stranke napravila neprijeten vtis.

Belgrad, 18. novembra. (Izvirno) Danes je na seji zakonodajnega odbora izjavil poslanec Jugoslovanskega kluba Gostinčar, da se bodo člani kluba udeleževali razprave samo kot poslušalci in priče.

SKRIVNOSTNI GOSP. KUMANUDI.

Belgrad, 18. novembra. (Izvirno) Finančni minister dr. Kumanudi je danes poročal ministrskemu predsedniku Pašiću o uspehu pogajanj v Londonu in Parizu glede zunanje posojila. V javnosti dr. Kumanudi doslej o tem še ni dal nobenega poročila.

TUDI TOMLJENOVIC NEZADOVOLJEN.

Belgrad, 18. novembra. (Izvirno) Semkaj je došel bivši hrvatski ban Tomljenović in razpravljal z nekaterimi političnimi osebnostmi. Tomljenović namerava izdajati v Belgradu svoj list. Čuje se tudi, da bo vstopil v radikalno stranko.

Ureditev odnošajev med cerkvijo in državo.

Belgrad, 18. nov. Včeraj dopoldne se je nadaljevalo posvetovanje komisije za ureditev odnošajev med cerkvijo in državo. Delegati posameznih veroizpovedi imajo seje za vsako veroizpoved posebej. Delegatom katoliške veroizpovedi predseduje diakovski škof dr. Aksumović. Določeno je končno stališče delegatov katoliške veroizpovedi o načelnih odnošajih med cerkvijo in državo. Jutri pridejo na dnevni red v razpravi interkonfesijski zakoni ter gnotno stanje duhovščine. Posvetovanja plenuma se prične v najkrajšem času.

Ukrajinski vstaši zasedli Kijev.

Lviv, 18. nov. (Izv.) Ukrajinski vstaši so že pred par dnevi popolnoma obkrožili Kijev. Včeraj se je vstašem posrečilo popolnoma poraziti 45. boljševiško divizijo, nakar je general Petljura na čelu ukrajinskih vstaških čet vkorakal v Kijev.

BIVSI POSLANEC SZEPTICKY ARETIRAN.

Lviv, 18. nov. (Izv.) Bivši poslanec dr. Jožef Szepticky, brat lvovskega metropolita Szepticega, je bil radi protidržavne komunistične agitacije aretiran.

STROŠKI MOBILIZACIJE NA ČESKO-SLOVAŠKEM.

Praga, 18. nov. (Izv.) Stroški českoslovaške mobilizacije znašajo 900 milijonov českoslovaških kron.

ČESKO-RUMUNSKA TRGOVINSKA POGODBA.

Bukarešta, 18. nov. (Izv.) Danes je bila objavljena rumunsko-českoslovaška trgovinska pogodba, ki stopi v veljavo dne 25. novembra.

RUDARSKO GIBANJE NA ČESKO-SLOVAŠKEM.

Praga, 18. nov. (Izv.) Včeraj se je pri nekaterih ministrih oglasila deputacija rudarjev in predložila svoje zahteve. Rudarji zahtevajo med drugim tudi splošno pogodbo za vso českoslovaško republiko. Stavka rudarjev v ostravskem rudniškem okrožju, ki je bila napovedana za 21. november, ako se dotlej ne ugotovi zahtevam, je odložena na 24. novembra.

ZAROTA PROTI GRŠKEMU KRALJU.

Pariz, 18. nov. (Izv.) V Atenah so odkrili zaroto proti kralju Konstantinu. Zarotniki, ki so častniki, pristaši Venizelovi, so pobegnili v Carigrad. En zarotnik je bil aretiran.

IZGREDI V BERLINU.

Berlin, 18. nov. Danes opoldne je množica opleniла več trgovin. Gruče ljudi so razbijale okna in ropale po trgovinah. Trije izmed storilcev so bili aretirani.

FRANCOSKE FINANCE.

Pariz, 17. novembra. V odgovoru na neko interpelacijo je izjavil v zbornici finančni minister Doumer glede finančne politike Francije: Trajni dolg Francije znaša 142 milijard, tekoči dolg 70 milijard frankov. Terjatve Zedinjenih držav in Anglije v Franciji znašajo 35½ milijard in so se radi meničnih tečajev že podvojile. Vojni dolgovi znašajo 200 do 300 milijard. Minister je zagotovil, da Nemčija, če hoče, lahko plača in je izrazil nado, da se Nemčija ne bo izognila svojim obveznostim. Nemški dolgovi se morajo kolikor mogoče internacionalizirati.

USTAVLJEN TRANSPORT MADŽARSKIH KOMUNISTOV.

Moskva, 18. novembra. Češkoslovaška je na meji ustavila drugi transport madžarskih komunistov, ki je bil na potu v Rusijo, in ga odposlala nazaj na Madžarsko. Čiherin je naročil sovjetskemu zastopniku v Pragi, naj vložijo pri češkoslovaški vladi zaradi tega protest, naj zahteva, da se transport takoj prepusti preko Češkoslovaške in naj obvesti češkoslovaško vlado, da smatra njeno postopanje kot očitno neprijateljski korak.

NEMIRI V INDIJI.

London, 17. novembra. Pri prihodu waleškega princa v Bombay je prišlo do resnih nemirov, ki izvirajo iz agitacije elementov, ki so sovražni Angliji. Veliko število oseb je bilo usmrčenih ali ranjenih.

Washingtonska konferenca.

Ko je Hughes predložil ameriški načrt glede na omejitve pomorskega oboroževanja treh največjih pomorskih sil, je javnost začela ugibati, kako bodo zastopniki Anglije in Japonske ta predlog sprejeli. Dosedaj se pa glede tega ne more povedati nič več kakor to, da obe velesili pač ameriški predlog v načelu z največjim navdušenjem sprejemata, imata pa resne pomisleke proti posameznim točkam.

Oficijsko ni zastopnik Japonske, admiral Kato, izjavil nič drugega nego to, da Japonska soglašajo s tem, da bodi njeno brodogradništvo manjše od angleškega in ameriškega. Treba pa je jemati ozir na posebni teritorialni položaj Japonske. Konkretno se z vso sigurnostjo trdi, da želi Japonska mesto 10 velikih bojnih enot imeti 12; sporazum bi torej od te strani ne bil težak.

Angleški zastopnik Balfour pa je podal bolj precizno oficijsko izjavo. Naglašal je važnost vojnega brodogradništva za Anglijo, ker je ta v slučaju vojne po preteku 7 tednov brez vsakih živil, ako jih ne more nemoteno in nepretrgoma iz inozemstva uvažati. Glede podrobnosti želi Anglija, da se število podmorskih ladij, ki bi jih imela po ameriškem predlogu vsaka velesila imeti, znatno skrti. Najvažnejša točka v Balfourjevi izjavi je pa ta, da je omejitev vojnih sil na morju bistveno odvisna od omejitve oboroževanja na kopnem!

Balfour pa je enako kakor vsi drugi zamolčal to, da se tako glede omejitve pomorskega vojnega brodogradništva kakor glede zmanjšanja armad na kopnem ne bo mogoče ničesar obveznega skleniti, preden se ne razčisti glavno vprašanje: vprašanje, kako razmejiti glavni politični in gospodarski interesi sferi med Ameriko in Japonsko ob Tihem okeanu.

Tretji pogoj pa, da se najde ravnotežje med pomorskimi silami Amerike, Anglije in Japonske pa je ta, da se obenem in vzporedno načne vprašanje delne demobilizacije ne samo Francije in Italije, marveč vseh držav sploh, ker bi sicer ne bila izključena nevarnost, da si ta ali ona velika država dobi zaveznika med malimi, med katerimi ima n. pr. Poljska že v mirnem času 600.000 vojakov! S tega vidika postaja washingtonska konferenca važna tudi za našo državo.

Kako je zdaj z daljnjezhodnim vprašanjem?

To vprašanje je slejkoprej zavito v neprodarno meglo. Samo »New York Times« ve poročati, da bo Japonska glede tega predlagala, da se japonske čete umaknejo iz Kiaučava, angleške pa iz Wajhava, torej iz Kitajske. Glede ostalih daljnjezhodnih ozemelj pa stoji na prvem mestu kombinacija: Nobene aneksije, nobenega protektorata, pač pa priznanje načela posebnih interesov Japonske v Mandžuriji in priznanje načela mirnega prodiranja v Sibirijo v trgovinske svrhe.

Ali se misli, da Anglija in Japonska odpovedati svoje alijanse, o tem prizadeti velesili slejkoprej molčita.

Kar se Francije tiče, na noben način ni voljna zmanjšati svoje armade, razum če se ji dajo trdne garancije glede Nemčije. Tudi Italija zasleduje v Washingtonu svoje posebne namene, ki pa še niso tako jasni, da bi se moglo o njih kaj pozitivnega reči.

Odsek za pretresanje daljnjezhodnega vprašanja že zboruje.

Politične novice.

† Ribnikar kot kulturonosilec v Sloveniji. Kako daleč smo pod sedanjim režimom prišli, dokazuje to, da ima po poročilu »Jutrac« o seji višjega šolskega sveta dne 17. novembra tega leta, glavno besedo v tej kulturni korporaciji gospod — Adolf Ribnikar. Ta nova zvezda na jugoslovanskem kulturnem horizontu je v tej seji predlagal, naj se na vseh šolah brez izjeme pouk iz nemščine kratkoma odpravi, da se dobi prostor za srbohrvaščino; nemščina naj se poučuje sploh le kot neobvezen predmet šole na višjih razredih — ednih šol (petošolci se bodo učili nemške abecede!). Ker je gospod Ribnikar vseskozi originalen človek, je to utemeljeval med drugim s tem, da se mora energija, ki se je doslej uporabljala za učenje nemščine, angažirati za globlji študij naših nacionalnih, socialnih in gospodarskih vprašanj. Dasi sta strokovnjaka dr. Wester in dr. Pipenbacher, strankar kar somišljenika Ribnikarja, odločno ugovarjala proti taki radikalni izpremembi učnega načrta sredi šolskega leta in opozarjala na to, da se pouk iz nemščine ne da odpraviti, ne da bi se stvar temeljito premislila in pretresala, je Ribnikar z veliko večino zmagal. Tako je dala večina sedanjega višjega šolskega sveta sama naravnost sijajno spridevalo svojemu nivoju. Srednješolski profesorji so vprašanje pouka v nemščini v zvezi s preosnovo vsega srednješolskega pouka sploh že sami strokovnjaško regulirali in se to izvede, čim se izda srednješolski zakon — višji deželni šolski svet pa na predlog takega strokovnjaka v srednješolskih vprašanjih kakor je bivši živinozdravnik Ribnikar sklenel kratkoma tako dalekosežno zadevo, ki se more skleniti sploh samo potom državnega šolskega zakona. Razlog zato, da je večina te korporacije Ribnikarjev predlog sprejela, je seveda golo klečoplastvo, ki je lastno tistim, ki iz ene skrajnosti padajo v drugo. Čisto pravilno je g. kanonik Nadrah ta sklep imenoval barbarstvo in je s tem dokazal, da brani v višjem šolskem svetu kulturo zastopnik cerkve. Pouk v srbohrvaščini se lahko temeljito vrši, ne da bi se nemščina enostavno vrgla iz šol, kakor si to kak Ribnikar predstavlja. Ne bomo o tem razpravljali, da bi naša mladina trpela nenadomestljivo škodo na svoji izobrazbi, če se mahoma odpravi pouk v svetovnem kulturnem jeziku, ki edini je za enkrat dostopen ogromni večini naše inteligence. To sploh ni treba dokazovati ljudem, ki imajo le količjak kulture. Dejansko smo danes prišli v tak položaj, da je naši mladini poleg nemščine obvezno potrebno še znanje najmanj enega drugega svetovnega jezika, in poleg lastnih kulturnih vprašanj mora mladina temeljito spoznati tudi svetovna vprašanja, če hočemo sploh kaj v svetu pomeniti. Naš višji šolski svet pa iz golega bizantinizma misli iz mladine napraviti same buteljne, ki razum pesmi o kraljeviču Marku ne bodo ničesar drugega znali. Najboljše bi bilo, če bi slavni višji šolski svet kar zgradil okoli Jugoslavije kitajski zid, da bi se naša mladina sploh ne okužila z nobeno tujo kulturo in da bi sredi teh zidov lahko mirno dremali naši mandarini. Da pa jim mi damo še sijajnejšo idejo nego je Ribnikarjeva, predlagamo, da se da policiji nalog, da uniči vse nemške knjige v Sloveniji, predvsem pa Valvazorja, ker je res gorostasi škandal, da še eksistira o naši slovenski deželi nemško pisana knjiga. Prepričani smo, da bo gospod dr. Skaberne to našo misel z obema rokama zagrabil.

† Kdo je kriv poizkusne mobilizacije? Popolnoma nepotrebno poizkusno mobilizacijo, ki bo požrla najmanj eno milijardo kron, je odredila vlada gospoda Pašića, v kateri sedi gospod minister Pucelj kot zastopnik samostojne kmetijske stranke. Vsled tega pada krivda za mobilizacijo, ki je toliko naših kmetijskih mož in mladeničev odtegnila njihovu delu in jim prizadela toliko stroškov, tudi na ministra Pucelja, ki je to nepotrebno in drago reč zagovarjal in kot član kabineta odobril. Ni čuda, da danes zastoj vpoklicani in sedaj odpušteni rezervisti, ki so v Osijeku trčili dragoceni čas in zajedli svoje groše, kolonejo Pucelja in njegovo nesamostojno stranko. Da bi nesamostojne kmete potolažil, zvrča zdaj »Kmetijski list«, za katerim tiči slaba vest ministra Pucelja, krivdo za poizkusno mobilizacijo na — čuje in strmite — dr. Korošca, dasi je ravno dr. Korošec bil prvi, ki je proti nepotrebnosti in nepremišljenosti mobilizaciji protestiral. Medtem ko je SLS takoj z vso odločnostjo zahtevala, naj se mobilizacija preklicuje in ljudem ne nakopujejo nepotrebni stroški, jo »Kmetijski list« skupaj z demokratskimi listi hvalil vlado, da je tako »energično« nastopila, rožljaj z orožjem in klical ves svet na korajžo. Da se zdaj izkoplje iz tega neprijateljnega položaja, trdi glasilo ministra Pucelja, da je za srbski zakon o rekviziciji vozov za živine odgovoren dr. Korošec, pod kojega ministrovanjem da se je ta zakon razširil tudi na slovenske in hrvaške dežele. Ne pove pa »Kmetijski list«, da dr. Korošec ni imel s tem zakonom nobenega opravka, ker nikdar ni bil predložen ministrskemu svetu in ga je razširilo na prečanske dežele enostavno ministrstvo vojne v sporazumu z ministrstvom pravde, ki ga je vodil demokrat. Tu se je torej »Kmetijski list« zopet debelo zlagal! Sicer pa je ravno »Kmetijski list« ta zakon najbolj hvalil in je ljuto napadal hrvaške kmete, češ da so avstrijskanti in puntarji, ko so se proti izvajanju tega zakona uprli! Tudi se je v prvi vrsti zahvaliti Sovenski ljudski stranki, da se je ta od vojnega ministrstva na znani absolutistični način na naše kraje razširjeni zakon izpremenil s tem, da se je v ustavi sprejelo določilo, da se mora za

rekvirirano blago plačati odškodnina. Sicer pa se pri celi stvari ne gre za zakon o rekviziciji kot tak, ampak zato, da je minister Pucelj odobril poizkusno mobilizacijo in da je dal »Kmetijskemu listu« nalog, da zunjo agitira in se zavzema za vojno, katere ni bilo, seveda ne po zaslugi g. Pucelja. Pač pa bo po zaslugi ministra Pucelja slovensko kmetско ljudstvo zopet plačevalo nove davke, da se pokrijejo stroški vpoklica na vojaške vaje. Vse to je »Kmetijski list« pozabil svojim nesamostojnim bralcem povedati.

† Skrivnostno posojilo. Finančni minister dr. Kumanudi je približno pred enim mesecem odpotoval v London, da sklene tam posojilo. Dolgo ni bilo o njem ničesar slišati, dokler ni gospod Ceda Mijatović v belgrajski »Politiki« nastopil s trditvijo, da g. Kumanudi v Londonu sicer ni podpisal nobene pogodbe glede posojila, pač pa da je načeloma sprejel ponudbo neke banke, ki je voljna preskrbeti nam denar za visoke obresti pod pogojem, da kupimo od nje ves železniški material za zgradbo jadranske železnice, pri čemer da je naš generalni konzul v Londonu g. Jovanović zaslужil, oziroma bo zaslužil lepo provizijo. Nato je g. Kumanudi odpotoval v Pariz, baje da tam sklene ugodnejše posojilo. Dobil pa je baje tudi ponudbe iz Amerike. Naj si bo že kakorkoli, g. Kumanudi se je 16. t. m. vrnil v Belgrad, ni pa radovednim žurnalistom absolutno ničesar razkril o rezultatih svojega potovanja. Pač pa poroča »Pravda«, da finančni minister ni mogel skleniti posojila ne z Angleži, ne s Francozi in tudi ne z Amerikanci, in sicer zato, ker baje nimajo razpoložljivih sredstev in jih sami rabijo za svoje investicije, oziroma za obnovev dežele. — Da bi to bil dejanski razlog, pa ni mogoče verjeti, ker je Francija še nedavno Poljski posodila jako veliko vsoto. — Vendar pa »Pravda« trdi, da je misija g. Kumanudija »v načelu« uspela, in sicer zato, ker se mu je vsaj posrečilo dobiti sredstva za gradnjo železnice. To se mora pač tako razumeti, da bo naša država dobila od Angležev v to svrhu potrebni material. Ta material pa bo treba »najbrž« plačati, in sicer drago. S čim se pa bo plačal, če Kumanudi ni mogel dobiti denarja? Stvar je na vsak način zelo zagonetna, dokler je g. Kumanudi ne bo blagovolil razjasniti.

† Politični položaj. Po poročilih belgrajskih listov vodi Pašić pogajanja na dve strani. Pogajati se mora z demokrati na eni, z radikali Protičeve smeri na drugi strani. Dokler ta pogajanja ne bodo končana, ne more biti govora o rešitvi krize. Ena glavnih točk političnega programa je danes vprašanje volivnega zakona za redni parlament. Če se posreči Pašiću spraviti volivni zakon na čisto, bo njegov položaj mnogo lažji, ker bi imel potem vsaj možnost rešiti krizo z razpisom novih volitev.

† Senzacionalna razkritja. »Obzore« javlja, da je na kongresu zemljoradnikov naš delegat pri reparacijski komisiji v Parizu Dimitrijevič prečital poročilo o dosežanjem delovanju raznih odborov za razdelitev vojne odškodnine. To poročilo je izzvalo ogromno senzacijo. Poročilo je strahovito obtožba naše vlade in njenih organov. Dimitrijevič je razkril skandale, tatvine in defraudacije, ki gredo v milijarde. Udeleženi so pri vsem »velikih krivci«. Kmetje so poslušali poročilo z velikim zanimanjem in ostro protestirali proti takim lopovščinam. Dimitrijevič je s tem svojim korakom pokazal velik pogum.

Gospodarstvo.

Narodno - gospodarski promet letošnje vinske letine.

Iz Dolenjske smo prejeli:

Letošnji vinski pridelek v Sloveniji se ceni na najmanj 700.000 hl, hl po 2500—3000 kron, kar pomeni vrednost nad 2 milijardi kron narodnega premoženja.

Ker je bil ves razvoj trte ugoden in je bilo ob trgatvi lepo vreme, ker so vinogradniki vztrajali do popolne dozorite grozdja, ker se je pridelek umno vpletaril, zato je letošnje vinsko letino tako visoko ceniti, da se upravičeno trdi, da nadkriljuje sloveči pridelek iz leta 1834.

Po skušnjah soditi je vprašanje, če nam bo v tem stoletju narava še enkrat naklonila enako dobro vinsko letino; nasprotno nam je pričakovati le slabše in neugodne letnike.

S stališča, da se v spodbudo našemu vinogradništvu letošnji vinski pridelek po možnosti ohrani mnogo let, ter da se vsled nizke valute ne spravi v promet;

s stališča, da mnogi naši vinogradniki vsled slabega oskrbovanja, slabih kleti in vinske posode, vsled potratne domače uporabe ter slednjič vsled tega, ker jim primanjkujejo gnotna sredstva za nadaljnje oskrbovanje vinogradov v prihodnjem letu — ne bodo mogli obdržati svojega vina;

s stališča, da vsled nemogočega izvoza ne bo prišel letošnji vinski pridelek do pravih cen — je z narodno-gospodarske strani žeteli, da se najboljši del letošnjega vinskega pridelka ne spravi v promet, ampak se obdrži doma v krepitve naše valute.

Če računamo, da se bo od letošnjega pridelka porabilo polovico za konsum prebivalstva, četrtino za domačo uporabo in delavce, ostane še ena četrtina v vrednosti nad pol milijarde kron.

Jadranska banka

sprejema vloge na hranilne knjižice, žiro- in druge vloge pod najugodnejšimi pogoji.

Prevzema vse bančne posle pod najugodnejšimi pogoji.

Beograd, Celje, Dubrovnik, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Opatija, Sarajevo, Split, Sibenik, Zadar, Zagreb, Trst, Wien.

Poslovne zveze z vsemi večjimi kraji v tu- in inozemstvu.

Parketne deščice

hrastove, bukovne, parjene, broski pod in vsakovrsten :: rezan les lastnega izdelka nudi po najnižjih cenah ::

IVAN SISKI, tovarna parketov in parna žaga, LJUBLJANA, Metelkova 4.

Kupuje raznovrsten les v deblih v vsaki množini, kakor tudi gozdne parcele. — Sprejema les v rezanje na polnojarmeniki po naročilu.

ELEKTROTEHNIČNO PODJETJE

Maribor **Franc Saks** Ljubljana
Slovenska ul. 20 Rimska cesta 19

obvešča svoje odjemalce in trgovske prijatelje, da je začel izvrševati elektro- tehnično obratovanje s 1. oktobrom t. l. zopet samostojno in ne več v družbi g. Tratnika. — Priporoča se za zgradbo vseh v elektrotehnično stroko spadajočih del, katere izvrši z znano vestnostjo.

R. RANZINGER LJUBLJANA

Cesta na j. ž. 7-9.

Spedicija, podjetje za prevažanje pohištva, skladišče, podjetje za prevažanje blaga južne železnice.

ZA PLESKARSKA IN LICARSKA DELA

SE NAJTOPLEJE PRIPOROČA SLAVNEMU OBČINSTVU IN PRECASTITI DUHOVŠČINI

☐☐ TONE MALGAJ ☐☐

PLESKAR IN LICAR :: LJUBLJANA :: KOLODVORSKA ULICA 6

Parna žaga Fran Ravnikar

mestni tesarski mojster

Ljubljana, Linhartova ulica št. 25

kupuje po najvišjih dnevnih cenah razne vrste okrogli les, kakor tudi cele gozdne parcele.

ASTRA D. D. V ZAGREBU

veletrgovina s kemijsk. proizvodi nudi po najugodnejših cenah:

BENZIN v cisternah, železnih **BENZIN** sodih in kantah

Popolnoma beli, dvojno rafinirani **PETROLEJ** v cisternah, sodih in zabojih,

STROJNO OLJE vseh vrst la kakov. **STROJNO OLJE** ameriško **AVTOOLJE** ameriško

cilindarsko olje, maščobno mazilo i. t. d.

Poslovnica: Preradovičeva 2, tel. 23-88. — Skladišče: Kotu- raška cesta 40, telefon 24-17; Vlaška ulica 68, telefon 7-00.

Provozna kolesa Puch

pneumatiko **DUNLOP-REITHOFFER-HUTCHINSON**

priporoča

IGN. VOK, Ljubljana, Sodna ulica št. 7.

BETON-ZELEZOBETON- VODNE ZGRADBE- ELEKTRARNE

Jnž. Laurenčič & Co STAVBENO PODJETJE

IZRABA VODNIH SIL

ZAGREMLINI-ŽEZOVNIŠE-VILE-INDUSTRIJNE-STAVBE-MOSTOVI

PRORAČUNI-MERITVI IN OBISK INŽENIRJA BREZPLAČNO.

KLAVIRJI NA OBROKE

harmoniji, violine in vse glasbene potreščine. S. rone na debelo in drobno.

Alfonz Breznik,

bivši učitelj Glasbene Matice, Kongresni trg št. 15. Ljubljana.

JETIKAI

Specialist za pljučne bolezni dr. Pečnik ordinira v torek in petek: 11.-12. in 2.-4. ure v Mariboru, Razlagova ul. 21. Vse druge dni pa št. Jurij ob juž. ž.

POLNOGUMIJASTI OBROCI

za tovarne avtomobile

PNEVMATIKO

za kolesa in avtomobile

KOLESA

AVTOMOBILI

najceneje.

J. GOREC, LJUBLJANA

Gospodarska cesta 14.

KUPUJTE

LE PRI:

JOS. PETELINC

LJU LJANA - Sv. Petra nasip 7.

Če rabite siv. stroje za rodbinsko in obrtno rabo, igle olje, ter posamezne dele. Istotam vse potrebščine za siviše, kro. ače in čevljarje ter vse galanterijsko blago na drobno in debelo

Cene solidne! Postrežba točna

Klobuke in slamnike

vseh vrst, od preprostih do najfinejših, nudi vedno tovarna klobukov in slamniov **Franc Cerar, Domžale (Stobl).**

V popravilo prevzema tudi vsa tozadevna dela ter preoblikuje po najnovejši modi. Popravila se sprejemajo v Ljubljani vsa sredo pri trdkli KOVACEVIC & TRSAN, Prešernova ulica št. 5, na droišču, desno, kjer se ob sredah tudi dobe popravljeni predmeti. 3707

Vzajemni posojilnici v Ljubljani r. z. z o. z. (poleg nunske cerkve).

Hranilne vloge se obrestujejo s

4%

brez odbitka rentnega in invalidnega davka. Hranilne vloge se lahko vplačujejo potom poštnoček. urada, vlagateljem so položnice brezplačno na razpolago. Posojila na zemljišča, zaznambo na službene prejemke, proti poročstvu itd. Prodaja srečk drž. razr. loterije.

Tovarna

JOS. REICH

Ljubljana, Poljanski nasip 4. Podružnica: Selenburgova ul. 4.

PODRUZNICE:

MARIBOR

Gospodarska ul. 38.

NOVO MESTO

Glavni trg.

KOČEVJE

štev. 39.

Barva vsakovrstno blago

Kemično čisti obleke.

Svetilnika ovratnike, za- oestnice in sraice.

Medić, Rakovec & Zankl, prei. A. ZANKL sinovi.

Tovarna kemičnih in rudn. barv ter lakov.

Cenizna: Ljubljana. D. z o. z. Skladišče: Novisad.

Brzjav.: Meraki Ljubljana.

Telefon 64

Emajlni laki. Pravi firnež. Barva za pode.

Priznana najboljša in zanesljiva kakovost: barve za obleke, vse vrste barv, sahe .n ojnate, mavce (Gips), masteneo (Federweiss), strojno olje, karboline, steklarski in mizarski kje, pleskarski, slikarski in mizarski copiči, kakor tudi dragi v to stroko spadajoč. predmeti.

»MERAKL« Lak za pode. »MERAKL« Linoleum lak za pode.

»MERAKL« Emajlni lak. »MERAKL« Brunoline.

Ceniki se začasno ne razpošiljajo!

COSULICH-LINE

(prej AUSTRO-AMERIKANA)

Trst - Amerika prevaž. potnike v New-York redno 3 krat, v Južno Ameriko po 1 krat mesečno. — Pojasnila in prodaja vozniških listkov.

Simon Kmetec glavni zastopnik za Slovenijo, Ljubljana, Kolodvorska ul. 26.

Prometni zavod za premog d. d. v LJUBLJANI

prodaja iz slovenskih premogovnikov

velenjski, šentjanski in trboveljski premog

vseh kakovosti in v celih vagonih po originalnih cenah premogovnikov za domačo uporabo kakor tudi za industrijska podjetja in razpečava

prima čehoslovaški in angleški koks za livarne in domačo uporabo ter kovaški in črni premog

Naslov: **Prometni zavod za premog d. d. v Ljubljani, Nunska ul. 19**

Zadružna Gospodarska banka d. d.

Ljubljana, Dunajska cesta štev. 38/I
(začasno v prostorih Zadružne zveze). Telefon št. 21.

Podružnice: DJAKOVO, MARIBOR, SARAJEVO, SOMBOR, SPLIT, ŠIBENIK.

Ekspozitura: BLED. — Interesna skupnost s: Svepčo Zanatijsko banko d. d.

v Zagrebu in njeno podružnico v Karlovcu ter Gospodarsko banko d. d. v Novem Sadu.

Kapital in rezerve skupno z afilijacijami čez K 50,000.000.—.

Daje trgovske kredite, eskomptira menice, lombardira vrednostne papirje, kupuje in prodaja tuje valute in devize, sprejema vloge v tekočem računu in na vložne knjižice ter preskrbuje vse bančne in borzne transakcije pod najugodnejšimi pogoji.

Pooblaščen prodajalec srečk Drž. razr. loterije.